

A lovak szemellenzőjéről.

Az orsz. állatvédő-egyesület közgyűlésén előadta Monostori Károly, állatorvos akadémiai tanár.*)

Azon sokféle hátrányos és kinzó eszközök között, melyekkel a botor ember az állatokat gyötri, nem utolsó helyet foglal el a lovak szemellenzője, a kantárnak ezen nemcsak teljesen fölösleges, hanem igen nagy mértékben káros része, melyet több századdal ezelőtt valamely agyafurt szijgyártó, a szem alkatát s működését nem ismerve és figyelembe nem véve, kigondolt és divatossá tett.

A mint a leglehetőlenebb formájú és diszítésű ruhadarab vagy kalap minden czélszerűség nélkül, pusztán a divat révén elterjed, azonképen terjedt el világszerte a szemellenző, avval a különbséggel, hogy míg az a ruhadarab vagy kalap újabbak és még lehetetlenebbek által időnként kiszorítottak, addig a szemellenző, kivált hazánkban, ma is erősen tartja magát.

Ebből a hosszú uralkodásból azt következtetni azonban, hogy alkalmas, hogy jó dolog az a szemellenző, határozottan durva tévedés volna.

Akik ennek az áldatlan kantárrésznek a védelmére kelnek, rendszerint avval argumentálnak, hogy a lónak nem szabad munkaközben másfelé, csak előre látnia s feledik vagy nem tudják, hogy fejének oldalra fordítása nélkül a ló hátra egyáltalában nem is nézhet, oda nem is láthat, mert habár szemei oldalaslag vannak elhelyezve, a szemre derékszögben eső tárgyon kívül a látókészülékbe más tárgynak a képe nem hatolhat, csak még azon tárgyaké, a melyek a szemgolyó előtt vannak.

Azt tehát, hogy a kocsi bakján mi történik, azt, hogy a kocsis az ostorhoz nyul s ütni készül, a ló rendszerint azért se láthatja meg szemellenző nélkül sem, mert a hámszügyellőjénél s a tartó szijánál fogva a rud végéhez van kötve, testtel tehát oldalra el nem hajolhat; de még fejét s nyakát se fordíthatja menés közben annyira oldalra, hogy hátra láthasson, mivel a keresztződő gyeplők a kocsis kezében vannak s a fejét elhajolni nem engedik.

Egyáltalában nem indokolt hát azért használni szemellenzőt, hogy a ló hátra ne lásson, azért használni pedig, hogy derékszögben oldalra se lásson, határozottan esztelenség. Esztelenség, mert mindazt, amit az állat nem láthat a környezetében, élesen halló

*) E kitűnő előadás a berlini «Archiv für Thierschutz»-ban megjelent és a berlini egyesület külön röpiratban fogja e jeles szaktudósnak dolgozatát kiadni.

s egészen hátrafordítható füleivel észreveszi s éppen mivel látással nem képes a szemellenző miatt tájékozódni a hallott nesz, zörej s más hang mibenléte felől, zavarba jön, megijed, kitör, elragad. Nemcsak hogy nem gátolja tehát, hanem egyenesen felidézi a szemellenző a megijedést és elragadást! Ha szemellenző híján láthatná is a ló, ami előtte félkörben történik, felfoghatná magához való eszével a valóságos helyzetet és állapotot s megnyugodnék, lecsendesednék s nem döntené veszélybe a kocsiban ülőket, a járó-kelőket, nem okozna kárt a járműben s önmagában.

A szemellenző azonban rendszerint nemcsak azt teszi lehetetlenné, hogy a ló az *oldalt* történő dolgokat meglássa, hanem lehetetlenné teszi azt is, hogy az *előtte* történőket *helyesen, jól* meglássa, mivel az ellenző közönségesen úgy ráfekszik a szemre, hogy a tisztán, világosan látás előfelé is lehetetlen. Már pedig régen bebizonyosodott, elvitázhatlan tény az, hogy sokkal megbízhatóbb ló a használatban a merő vak, mint a rosszul látó, esztelenség tehát ezt a rosszul látást a szemellenzők alkalmazásával mesterségesen előidézni.

Mivel pedig a megijedésnek, elragadásnak ezen mesterségesen való felidézése egyuttal szerencsétlen baleseteknek készakaratos felidézője is, nemcsak hogy türehetetlen, hanem egyenesen megtiltandó és büntetendő cselekmény, éppoly, vagy még nagyobb mértékben s nem kisebb igazsággal, mint a sebes-hajtás a nagyforgalmu városok utczáin.

A ki, hibásan, úgy vélekedik aztán, hogy minden észbeli tehetséget nélkülöző állat a ló, a melyet vakon kell vezetni, az jobban teszi az állatja és a maga érdekében, ha lovát látási képességétől a szemek teljes elfedésével megfosztja, minthogy rosszul látóvá teszi.

Hazugság az különben is, hogy a szemellenzők nélkül — különösen nagyforgalmu, zajos városokban — a ló ijedezik, kitör, elragad, hiszen naponta láthatjuk, hogy szakaszai a lovaszrezdeknek, százai a luxus háti lovaknak és lóvasuti, a tüzérségi és szekereszeti ezredek fogatainak ellenző nélkül járnak a lehető legzajosabb körülmények között az utakat és sohasem ezek, hanem az ellenzős batár- és fiakker-lovak azok, a melyek ijedésükkel, elragadásukkal a legtöbb szerencsétlenséget okozzák; ezek számára gondoltak ki az emberek különféle kintzó, fékező eszközöket: villamos pofozókat, gyors kifogókat, orrlyuk-elzárókat, a helyett, hogy levették volna már régen az ijedést, elragadást elősegítő s felidéző szemellenzőket.

Mindezekon kívül azonban az a fontos körülmény is a szemellenzők alkalmazása ellen szól, hogy a kantárrész indirekte vagy direkte a vakságnak is egyik leggyakoribb okozója.

Eltelkintve ugyanis attól, hogy az ellenző használata rövid időn rosszul látóvá s így tehát ijedőssé, elragadóvá teszi a lovat, kétségtelen, hogy meg is vakítja.

A ki fáradságot vesz magának, egy áprilisi poros-szeles napon megnézni a szemellenzővel ellátott ló szemét és szemkör-

nyékét, az látni fogja, hogy az ellenzők által visszatartott s a szembe visszavert por, sokszor szalmaszál vastag rétegben borítja az alatta levő részeket; látni fogja, hogy e porral a szem is tele van; észre fogja venni, hogy felizgatta az a szemhártyáit a lobosodás fokáig s tapasztalni fogja, hogy ennek következtében minden 5—6-ik ló tényleg már vak is.

Ki tagadhatná ezt, tapasztalva, hogy ez egyike a legember-telenebb állatkinzásoknak, hogy nem rosszabb ez a szem egyszerre való kiütésénél vagy kiszurásánál?

S ha már az u. n. jól construált szemellenzőnek is ilyen mérhetlenül káros hatása van egyes állatra, az egyes tulajdonosra és az ország loállományára, mit mondjunk az olyan szemellenzőre, a mely kökemény mivoltában félig lefesletten lötyög a szemek felett, minden lépéskor egy-egy ütést mérvén s egy-egy adag porral, piszokkal borítván be a szemet!

Valóban a ló, ez a nemes állat, még e kinzástól eltekintve is, jobbat érdemelne, mint azt, hogy kifejezésteljes, szép szemeit eltakarjuk s megfoszszuk őt tájékozódó, figyelő képességétől, elvévén tőle a szabad látásnak sok egyéb előnyét is!

Különösen nevetséges volna, ha nem volna másképp mélyen elszomorító, hogy a terüvonszólo phlegmatikus és gyakran már vak lovakra is ráteszik e gyöttrő, bolondos szerszámot, pusztán megrogzótt rossz szokásból vagy azért, mert a szijgyártó ilyen, még mindig divatos kantárokat árul — a szemellenzők révén 1—2 frrtal drágábban.

Hiszen nem mondom én, hogy nem alkalmas a szemellenző arra, hogy a fogattulajdonos reá monogrammját — már ezüsből vagy rézből — rátéthesse, de nagyon szomorúnak tartanám, ha valaki pusztán e miatt alkalmazna lova kantárjára ilyen szemölő ellenzőt. Hát nem merném állítani, hogy nem jár ilyen ember a siralom e völgyében, de merem állítani, hogy embertársainknak két perczentje sincs tisztában avval, hogy a szemellenző a felsorolt tekintetekben káros s arra éppen nem való, hogy a balesetek kikerültesse, sőt inkább minél jobban terjed a szemellenző, annál inkább szaporodnak a balesetek gátlására szánt készülékek, a mi pedig remélem, nem a szemellenzők hasznossága mellett szól.

Igy lévén meggyőződve talán nem végeztem hiába való dolgot, mikor a figyelmet e helyen erre a körülményre felhívtam s bizonyára nem marad szerény szavam kiáltó hang a pusztában, mikor állatvédő társaimat tisztelettel felkérem, hogy e tekintetben oly lépéseket tegyenek egyesületünk hatáskörében, a melyek legalkalmasabbaknak ígérkeznek a szóban forgó szemellenzőnek, igazabban mondva: szemölőnek a használatból való kiküszöbölésére.

Hogy körülbelül milyenek legyenek e lépések, arra nézve nekem is volnának némely szerény javaslataim, a melyeket azonban nem itt, hanem a bizottmányban fogok alkalom adtán előadni.

Ez alkalommal is azonban legyen szabad azokat néhány rövid szóval jeleznem.

Az 1888. évi VII. törvényczikk 2-ik §-ában világosan ki van

mondva, hogy mindaz, mi az állategészség fentartására, megvédésére, javítására, az állati betegségek gyógyítására, elfojtására szolgál, hatósági felügyelet és intézkedés tárgyát képezi.

E törvény 141-ik §-a pedig meghagyja az állami állatorvosoknak, hogy az állatok egészségére veszélyes szokások és előítelek kiirtására javaslatokat tegyenek, sürgős esetekben pedig az illetékes hatóság közreműködésével azonnal is intézkedjenek. Ezekre a közegekre direkte vagy indirekte hatni tehát nem lesz nehéz s az ügy csak nyerhet általuk.

A törvény e világos rendelkezése annál inkább köteletségévé teszi a hatóságoknak ily értelmű szabályrendeletnek alkotását, mivel már az 1879. évi 40-ik t.-cz. 86. §-a büntetendőnek mondja azt, a ki nyilvánosan állatot kinez, vagy durván bántalmaz. De a rendőri tilalom keretébe is jogosan felvehető a szemellenző, mert az mások vagyonának megsemmisítése s az életnek veszélyeztetése tekintetében nem közömbös.

Mi sem áll tehát utjában annak, hogy a lovaknak a szemellenzővel való nyilvános kinzése, megvakítása szabályrendeletileg betiltassék s a baleset és életveszély-felidézés czimén használata beszüntetessék s ez szerény véleményem szerint az egyetlen mód, melytől siker remélhető.

Egy országszerte egyöntetűen megalkotott állatvédelmi szabályzat ugyanis az, a melyben sok egyéb között a szemellenzők alkalmazásának tilalma is kimondható, vagy bizonyos feltételek korlátai közé szorítható.

Abban a hitben, hogy egyesületünk ebben az irányban további elhatározó lépések tétele felett újból is beható tanácskozásokat indít meg, készséggel felajánlom magam is idevágó szerény munkásságomat s nagyon köszönöm a becses türelmet, a melylyel engem ezen első alkalommal a mélyen tisztelt közgyűlés megajándékozni szives volt.

Monostori Károly.